

11. Holmberg, B. Theory and practice of distance education [Text] / B. Holmberg. – London-New York: Routledge, 1995.
12. Baath, J. Distance students' learning – empirical findings and theoretical deliberations [Text] / J. Baath // Distance Education. – 1982. – Vol. 3, Issue 1. – P. 6–27. doi: 10.1080/0158791820030102
13. Daniel, J. S. Mega-Universities and Knowledge Media: Technology Strategies for Higher Education [Text] / J. S. Daniel. – London: Kogan Page, 1996. – 212 p. doi: 10.4324/9780203045978
14. Holmberg, B. A Theory of Teaching-Learning Conversations. Hand- book of Distance Education. – New York: Routledge, 2007. – P. 69–75.
15. Moore, M. G. Editorial: Distance education theory [Text] / M. G. Moore // American Journal of Distance Education. – 1991. – Vol. 5, Issue 3. – P. 1–6. doi: 10.1080/08923649109526758
16. Moore, M. G. Distance Education: A Systems View [Text] / M. G. Moore, G. Kearsley. – Belmont: Wadsworth, 2012. – 384 p.
17. Moore, M. G. The Theory of Transactional Distance. The Handbook of Distance Education [Text] / Moore, M. G. (Ed.). – New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2007. – P. 89–108.
18. Saba, F. The Theory of Transactional Distance: Principles, Methods, and Applications in Higher Education [Text] / F. Saba, R. Shearer. – New York: Routledge, 2017.
19. Swart, W. Extending the Principles of Flipped Learning to Achieve Measurable Results: Emerging Research and Opportunities [Text] / W. Swart. – Hershey: IGI Global, 2017.
20. Garrison, R. Theoretical Challenges for Distance Education in the 21st Century: A Shift from Structural to Transactional Issues [Text] / R. Garrison // The International Review of Research in Open and Distance Learning. – 2000. – Vol. 1, Issue 1. doi: 10.19173/irrodl.v1i1.2
21. Saba, F. Distance education theory, methodology and epistemology: A pragmatic paradigm. Handbook of Distance Education [Text] / F. Saba; M. G. Moore, W. G. Anderson (Eds.). – Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 2003.
22. Birochi, R. Theorizing in Distance Education: The Critical Quest for Conceptual Foundations [Electronic resource] / R. Birochi, M. Pozzebon // Journal of Online Learning and Teaching. – 2011. – Vol. 7, Issue 4. – Available at: http://gvpesquisa.fgv.br/sites/gvpesquisa.fgv.br/files/arquivos/pozzebon_-_theorizing_in_distance_education_the_critical_quest_for_conceptual_foundations.ppd

Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Рідей Н. М.

Дата надходження рукопису 08.05.2017

Кашина Ганна Сергіївна, кандидат педагогічних наук, кафедра освіти дорослих, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна, 01601
E-mail: kashina_a_s@i.ua

УДК 37.091.33:373.5

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.107496

КАР'ЄРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-МЕХАНІКІВ: СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА

© М. М. Клименко

У дослідженні розглядається актуальна проблема професійної підготовки майбутніх інженерів-механіків у технічних університетах. На основі використання методів теоретичного аналізу, синтезу, узагальнення незалежних експертних оцінок автор обґрунтовує дослідницьку позицію розуміння суті і структури кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків в єдності мотиваційно-ціннісного, когнітивно-процесуального, суб'єктно-діяльнісного, рефлексивно-оцінного компонентів та репрезентує альтернативне бачення їх змісту

Ключові слова: професійна підготовка інженерів-механіків, кар'єра, компетентність, кар'єрна компетентність майбутніх інженерів-механіків

1. Вступ

Суспільно-економічні перетворення, що відбуваються в Україні під впливом глобалізаційних процесів, становлення суспільства сталого розвитку, загострюють потребу осучаснення вищої інженерної освіти. Необхідність переорієнтації української економіки відповідно до стандартів Європейського Союзу, поширення високих технологій у всіх сферах вітчизняного виробництва актуалізує потребу в підготовці інженерів-механіків з інноваційним типом мислення, сформованим комплексом особистісно-професійних якостей, що забезпечить їх активну соціальну адаптованість, всебічну реалізацію професійної компетентності в економічно нестабільному просторі сучасного ринку праці, зокрема розкриття самобут-

ності й багатовимірності фахової праці інженерів-механіків, розвиток їхніх креативних здібностей, самоздійснення та інші процеси, в яких кар'єрна компетентність є інтегративним компонентом.

2. Літературний огляд

Проблеми професійної підготовки майбутніх інженерів-механіків, формування у них комплексу індивідуально-особистісних і професійно значущих якостей на кожному етапі цивілізаційного розвитку перебувають у полі зору філософів, педагогів, соціологів, психологів.

Так, у структурі кар'єрної компетентності, переважно, виокремлюють особистісний, аксіологічний, мотиваційний, когнітивний компоненти [1]. Ви-

користовуючи методологію екзистенційно-феноменологічного підходу, зосереджують увагу на значущості кар'єрних орієнтацій у структурі кар'єрної компетентності, що слугують базисом формування означеного утворення [2]. Відповідно до концепції професійного розвитку особистості майбутнього фахівця, структуру кар'єрної компетентності деталізують такими компонентами:

- когнітивний (кар'єрне цілепокладання і планування);
- мотиваційно-діяльнісний (самоефективність, мотивація до кар'єри, вміння вирішувати кар'єрні проблеми);
- особистісний (відповідальність і адаптивність);
- аксіологічний (кар'єрні орієнтації);
- процесуальний (кар'єрні стратегії, тактики, темпи, етапи, періоди, фази) [3].

Досліджуючи структуру кар'єрної компетентності із позицій соціальної й педагогічної психології [4, 5], актуалізують розуміння суті кар'єри як показника розвитку людини в соціальній системі. Це передбачає професійну самоідентичність, набуття професійної мобільності, усвідомлення ціннісних орієнтацій професійної діяльності, соціальної відповідальності, безперервної самоосвіти та саморозвитку.

У розробленні структур різних компетентностей науковці керуються типологією означених утворень. Зокрема визначають структурно-змістові елементи залежно від належності компетентності до конкретного кластеру: «професійні», «спеціальні», «фахові» [6, 7] або «життєві», «надпредметні», «ключові» [8].

За останнє десятиліття в психолого-педагогічних розвідках, зокрема в [9, 10], обґрунтовано численні підходи й, відповідно, різні класифікації компетентностей, яких набувають майбутні фахівці у процесі професійної підготовки у ВНЗ, що посилює об'єктивну потребу визначення сутності і структури інтегративного новоутворення особистісно-професійного профілю інженера-механіка – кар'єрної компетентності. Водночас у науково-освітньому дискурсі відсутні дослідження, в яких було б обґрунтовано інтегративну природу й структуру кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків з урахуванням фахової своєрідності таких робітників, що й окреслило мету та задачі дослідження.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – визначити та обґрунтувати суть і структуру кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків із урахуванням їхньої фахової своєрідності.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1. Здійснити теоретичний аналіз нормативно-законодавчого забезпечення професійної підготовки майбутніх інженерів-механіків у технічних університетах, а також наукових праць у контексті досліджуваної проблеми.

2. Сформулювати інтерпретаційні варіанти розуміння дослідниками суті і структури кар'єрної компетентності.

3. На основі опрацювання результатів дослідницького пошуку визначити структуру кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків та схарактеризувати її компоненти.

4. Сутність кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків

У з'ясуванні сутності й структури кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків керуємося, насамперед, положеннями Закону України «Про вищу освіту» (2014), «Національної рамки кваліфікацій» (2011) з урахуванням вимог Національного класифікатора професій (2010), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2011–2021 роки (2011), а також результатів наукових розвідок із питань реформування професійної підготовки майбутніх інженерів на засадах компетентнісного підходу. Натепер на загальнодержавному рівні компетентності визначають як «здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості» [11], й візуалізується в динамічній комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей [12]. Важливо, що в Законі України «Про вищу освіту» наголошується, що компетентність є «результатом навчання на певному рівні вищої освіти» й «визначає здатність особи не тільки успішно здійснювати професійну діяльність», а й навчатися протягом усього життя, розширюючи та поглиблюючи набуті знання, вміння й навички [12].

У контексті дослідження враховуємо, що у змісті й структурі компетентності поєднано не тільки здібності та вміння, а й внутрішню мотивацію як підґрунтя процесів виявлення й оцінки компетентності, трансформацій різновидів компетентності з однієї категорійно-ціннісної площини в іншу [13]. Відтак для досягнення людиною встановлених цілей необхідно розвивати компетентності щодо виконання особистісно значущих для неї завдань. Крім того, багато видів компетентностей розширюють, поглиблюють і доповнюють зміст інших, наприклад, готовність до постійного самонавчання тісно пов'язана з такими різновидами компетентності, як впевненість у собі, здатність до рефлексії. У наукових працях часто актуалізують увагу на суті особистісної компетентності фахівців, яку позиціоновано як сукупність характеристик і здібностей індивіда, що забезпечує досягнення особистісно значущих цілей [5]. З утвердженням компетентнісного підходу в перші десятиліття XXI століття розуміння сутнісних характеристик особистісної, кар'єрної, професійної компетентностей було розширено, поглиблено і деталізовано.

Зважаючи на висвітлені міркування, маємо підстави стверджувати, що сутність кар'єрної компетентності візуалізується сформованістю мотиваційно-ціннісного ставлення людини до професійно-кар'єрної діяльності, ступенем володіння методами саморозвитку, самовдосконалення, рівнем професійної самосвідомості й розвиненості професійно значущих якостей.

Сформульовану дослідницьку позицію обговорювали в ході дослідно-експериментальної роботи,

що здійснювалась протягом 2010–2016 рр. на базі Національного транспортного університету (м. Київ), ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет» (м. Дніпро), Навчального центру ПРАТ «Українське Дунайське пароплавство» (м. Ізмаїл), а також презентували під час роботи методологічних та науково-практичних конференцій, семінарів, дискусій. Внаслідок наукових обговорень узагальнено: сутність кар'єрної компетентності як інтегративної якості особистості майбутнього інженера-механіка з експлуатації машин і механізмів характеризує його прагнення, готовність і здатність до професійної самореалізації у процесах удосконалення й зростання ефективності виробництва, що супроводжується рефлексивним баченням себе, адекватною самооцінкою і визначає цілеспрямований процес і результат розвитку професійної кар'єри. На основі аналізу результатів застосування методу узагальнення незалежних експертних оцінок науково-педагогічних працівників, висококваліфікованих інженерів-механіків, студентів технічних університетів було уточнено розуміння суті кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків. Відтак означене поняття позиціонуємо як складне особистісне новоутворення. Кар'єрна компетентність відображає зміни на рівні свідомості людини стосовно:

- виявлення та реалізації потреби в особистісно-професійному розвитку, набуття відповідних знань (науково-теоретичних, практико-процесуальних наукових відомостей зі здійснення інженерної діяльності);
- оволодіння й використання сукупності вмінь (базових, які відбивають особливості самостей особистості; професійних, які відбивають специфіку інженерної діяльності; акмеологічних, спрямованих на досягнення акме-вершин);
- застосування потенційних можливостей у діяльності зі створення суспільно значущого продукту.

5. Структура кар'єрної компетентності

У визначенні структури кар'єрної компетентності виходимо з розуміння структури як сукупності «взаєморозміщених і взаємопов'язаних складових частин цілого», певних внутрішніх стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують збереження його основних властивостей за різних зовнішніх і внутрішніх змін [14].

З огляду на сучасні тенденції становлення психолого-педагогічних наук, предметом вивчення яких є соціальні явища й процеси, в розробленні структури й змісту кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків ґрунтуємося на дієвому, процесуальному підході, що забезпечує розгляд відповідного явища не тільки в статичній, а й у динамічній. У такому контексті враховуємо концептуальну ідею І. Зимньої, яка в структурі компетентності розрізняє готовність до прояву компетентності, володіння знаннями змісту компетентності, досвід проявів компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях, відношення до змісту компетентності й об'єкту її застосування, емоційно-вольову регуляцію процесу та результату виявів компетентності [15]. Науковий інтерес становить позиція А. Маркової щодо типології професійної компетентності:

– спеціальна компетентність – володіння власною професійною діяльністю на досить високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток;

– соціальна компетентність – володіння спільною (груповою, кооперативною) професійною діяльністю, співробітництвом, а також прийнятими в даній професії прийомами професійного спілкування, соціальна відповідальність за результати своєї праці; особистісна компетентність – володіння прийомами особистісного самовираження та саморозвитку засобами протистояння професійним деформаціям особистості;

– індивідуальна компетентність – володіння прийомами самореалізації і розвитку індивідуальності в межах професії, готовність до професійного зростання, вміння раціонально організувати свою працю без перевантажень [16].

Кожний із різновидів компетентності характеризується особливим змістом, проте їх структура охоплює відповідні знання, вміння, професійні позиції, переконання, що вимагаються від фахівця в процесі здійснення посадових функцій, особистісні якості, які забезпечують оволодіння професійними знаннями та вміннями.

У визначенні структури кар'єрної компетентності враховуємо дослідницьке розуміння її природи як системи уявлень про кар'єру, можливості та шляхи кар'єрного росту, вмінь прогнозувати майбутню кар'єру і долати кар'єрні кризи, а також здатності до кар'єрного цілепокладання, кар'єрного планування і розв'язання проблемних питань кар'єри, що інтегрується в понятті «кар'єрна самоефективність» [3]. На думку науковців, структура кар'єрної компетентності містить такі компоненти:

- когнітивний (кар'єрне цілепокладання і планування);
- мотиваційно-діяльнісний (самоефективність, мотивація до кар'єри, вміння вирішувати кар'єрні проблеми);
- особистісний (відповідальність і адаптивність);
- аксіологічний (кар'єрні орієнтації);
- процесуальний (кар'єрні стратегії, тактики, темпи, етапи, періоди, фази).

Змінність структурно-змістового складу компетентностей зумовлюється рівнями професійного становлення майбутніх фахівців. Зокрема студенти, які перебувають на професійно-репродуктивному та особистісно-продуктивному рівнях означеного вище процесу володіють компетентностями, у структурі яких можливо диференціювати мотиваційний, когнітивний, особистісний і діяльнісний компоненти. Майбутні фахівці, котрі реалізують особистісно-продуктивний та суб'єктно-креативно-професійний рівні професійного становлення, характеризуються професійною компетентністю, у структурі якої поєднано мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний та аксіологічний компоненти. Взаємозв'язок процесів розвитку професійних компетентностей та становлення кар'єри проявляється в цілісному зростанні кар'єрних характеристик (загальна і кар'єрна самоефективність, інтернальність, професійної компетентності як провідної кар'єрної орієнтації) [3].

6. Результати досліджень та їх обговорення

На основі осмислення наукових праць означених вище авторів та узагальнення результатів теоретичного аналізу у структурі кар'єрної компетентності диференціюємо *мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, суб'єктно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний* компоненти. Зміст кожного з компонентів структури кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків визначаємо, опираючись на широкий спектр типологій кар'єри, і характеризуємо за певними ознаками, які проявляються у процесі професійного розвитку майбутнього фахівця. Найбільш значущою ознакою вказаних компонентів кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків, що інтегрує їх у цілісність визначаємо акмеологічну спрямованість, оскільки феномен «кар'єри» пов'язаний із орієнтацією людини на прогресивний розвиток, творчу самореалізацію у соціальній та професійній сфері діяльності, успішну кар'єру, реалізацію самооцінки, самоаналізу, самовиховання, самоосвіти, саморозвитку, самовизначення, самоактуалізації, прагнення досягнути акме-вершини.

Мотиваційно-ціннісний компонент включає:

- по-перше, *ціннісно-світоглядні позиції* майбутніх інженерів-механіків, що забезпечують усвідомлення ними процесу професійної підготовки у технічному університеті як важливого етапу їх залучення до системи відносин у межах конкретного професійного середовища;
- по-друге, *професійні інтереси* до оволодіння вміннями та навичками фахової діяльності;
- по-третє, *ставлення* до проектування стратегії кар'єрного розвитку;
- по-четверте, *мотиви* аффіліціації, *потреби* в досягненнях;
- по-п'яте, *прагнення* студентів проявити себе як суб'єктів кар'єрного зростання.

Майбутнім інженерам-механікам для їхнього професійного і життєвого успіху важливо усвідомити, що планування й контроль кар'єри починається з моменту працевлаштування працівника та триває аж до його звільнення, з окресленням траєкторії просування за системою посад або робочого місця. Це сприятиме визначенню оптимальних цілей професійної діяльності, динаміці і специфіці індивідуальної мотивації.

Когнітивно-процесуальний компонент структури кар'єрної компетентності включає:

- *уявлення* майбутніх інженерів-механіків про професійний успіх і перспективи кар'єрного зростання;
- *науково-теоретичну обізнаність* із різновидами, професійними вимогами і характеристиками діяльності таких фахівців, типологією кар'єри, етапами, стратегіями, способами кар'єрного розвитку;
- *знання* об'єктів і видів професійної діяльності інженерів-механіків з експлуатації машин та механізмів, вимог до результатів опанування змісту основних освітніх програм, професійних завдань;
- *розуміння* широкого і вузького значень поняття кар'єри, процесного, статусного, ціннісного, психологічного та акмеологічного підходів до кар'єри, життєвих проектів, типів кар'єри, стадій кар'єри, поліваріативності кар'єри;

– відповідні *вміння, навички, особистісно-професійні якості*, що забезпечують розуміння професійної діяльності інженера-механіка як початкового етапу кар'єри.

Означені складники компонента дозволяють майбутнім фахівцям оптимально спрогнозувати свою кар'єру, передбачити відповідні «кар'єрні маршрути», раціонально спланувати реалізацію стратегії кар'єрного розвитку.

Суб'єктно-діяльнісний компонент структури кар'єрної компетентності конкретизується *діями* майбутніх інженерів-механіків, спрямованими:

- по-перше, на планування кар'єри на початковому етапі професійної підготовки (визначають цілі, уточнюють власні ціннісні орієнтації та можливості);
- по-друге, на виконання освітніх і професійних завдань відповідно до спроектованої стратегії кар'єрного розвитку (з'ясовують етапи і засоби досягнення поставлених цілей);
- *індивідуально-особистісними якостями*, що забезпечують активне й цілісне включення індивіда у квазіпрофесійну діяльність у процесі професійної підготовки в технічних університетах;

– *механізмами самоактуалізації* як процесу активізації здібностей і професійно значущих якостей майбутніх інженерів-механіків, спрямовуючи їх на розвиток необхідних компетентностей із метою реалізації кар'єри в обраній галузі професійної діяльності.

Цілісно означені складники компонента забезпечують високий рівень самоефективності, що є важливою умовою особистісного та професійного становлення, а також кар'єрного зростання майбутніх інженерів-механіків у процесі виконання провідних видів діяльності як у межах професійної підготовки в технічних університетах, так в подальшій фаховій діяльності. зауважимо, що функціональні особливості професійної діяльності інженерів-механіків залежать від напрямку та сфери діяльності (конструктор, технолог або випробовувач тощо). Наприклад:

- інженер-конструктор займається проектуванням і конструюванням машин і механізмів, а також систем комплексної механізації виробництва;
- інженер-технолог організовує процеси монтажу та налагоджування механізмів і активно бере участь в цьому, а також розробляє та організовує оптимальні технологічні процеси із застосуванням засобів автоматизації;
- інженер-випробовувач виконує безпосереднє випробування та обслуговування механізмів, аналізуючи умови і оптимальний режим їх роботи.

Інженер-механік машинобудівного заводу, працюючи в цеху, перевіряє технічну документацію, планує розміщення устаткування та організацію робочих місць, розраховує виробничі потужності й завантажує устаткування, контролює процес технології зварювання. У виконанні координаційних та управлінських функцій, керуючи роботою зварників, перевіряє правильність процесів зварювання та складання виробів, здійснює щоденний контроль якості робіт. Окрім того, виявляючи брак, інженери організовують діагностування, техогляд, ремонт механізмів, визначають технічні завдання, беруть участь у розробці комплексних проектів підприємств галузевого маши-

нобудування та в розрахунках економічної ефективності впроваджуваних проектів. Інженер-механік, який працює в агропромисловому комплексі, займається організацією роботи машинно-тракторного парку сільгосппідприємства, забезпеченням запасними частинами, комплектуючими та матеріалами.

Визначені в межах суб'єктно-діяльнісного компонента кар'єрної компетентності дії майбутніх інженерів-механіків щодо виконання професійних завдань, відповідно до спроектованої стратегії кар'єрного розвитку, забезпечуються професійними вміннями, а саме:

- проектувати технологічні лінії;
- аналізувати, узагальнювати і систематизувати великі масиви інформації, пов'язані з технологічними процесами і режимами виробництва;
- мисленнєво уявляти окремі стадії технологічного процесу, їхні особливості;
- планувати розміщення обладнання, техніки та організацію робочих місць;
- проводити розрахунок виробничих потужностей і завантаження устаткування;
- опрацьовувати технічну документацію тощо.

Отже, основні завдання інженера-механіка у межах виконання професійної діяльності зорієнтовані на: проектування механічного обладнання та технологічних процесів, а також на організацію експлуатаційного обслуговування приладів. Основним предметом праці вважаються знакові системи (цифри, формули, креслення, документи), супутні – техніка (технічні пристрої). Робота інженера-механіка має чітко визначений характер і здійснюється відповідно до чинних посадових інструкцій, положень, інших керівних матеріалів, з урахуванням технічних характеристик виробничого обладнання, правил і норм охорони праці.

Часто інженери виконують функції управління, конкретизовані процесами укладання інструкцій із експлуатації механізмів, розподілу завдань між підлеглими, контролю за їхнім виконанням, проектуванням та розробленням новітнього обладнання, складанням презентацій до своїх проектів, звітів про виконану роботу та ефективності команди механіків. Важливим для нього є не лише розроблення, а й уміння довести споживачам, що розроблені проекти і вироблена продукція виправдовує вкладення інвестицій.

У зв'язку з цим у структурі кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків виділяємо *рефлексивно-оцінний компонент*. Означена складова проявляється у:

- *здатності до адекватної оцінки* власних можливостей професійного і кар'єрного зростання;
- *готовності до рефлексії* з метою подолання кар'єрних криз, вирішення кар'єрних проблем;
- *вміннях осмислювати* особистісні кар'єрні досягнення;
- *навичках систематичного аналізу* та самооцінки індивідуально-особистісних якостей і результатів професійної підготовки в контексті уявлень про майбутній професійний успіх і кар'єрний розвиток.

Майбутні інженери-механіки реалізують техніко-технологічні, організаційно-управлінські, педагогічні, економічні та інші знання, вміння й навички, що відображають всі сторони виробництва або га-

лузі. Так організаційно-управлінська діяльність пов'язана зі здійсненням функцій організації й оптимізації мікроклімату в колективі, планування, прийняття рішень, організації і контролю за їх виконанням. Залучення майбутніх інженерів-механіків до дослідницької діяльності має за мету удосконалення його професійної майстерності на основі перективного професійного досвіду, наукової теорії, емпіричних досліджень проблем розвитку виробництва з метою підвищення його ефективності та якості. Дослідницька діяльність спрямована насамперед на:

- діагностику стану і визначення проблем розвитку виробництва та шляхів їх вирішення; вивчення, аналіз та використання в практичній діяльності сучасних теорій і технологій;
- зіставлення рівня своєї професійної підготовки з результатами діяльності відповідно до сучасних вимог і умов;
- прогнозування, організацію та здійснення експериментальної перевірки, на практичне впровадження науково-методичних розробок у виробництво;
- відбір, обробку інформації з проблем виробництва, формулювання її у вигляді наукових звітів, статей, наукових доповідей, методичних розробок та рекомендацій тощо.

Виховна діяльність інженера спрямована на:

- діагностику особистості і колективу співробітників, планування виховної роботи;
- організацію роботи за всіма напрямками виховання (розумового, морального, естетичного, правового, фізичного, екологічного, трудового);
- психологічну реабілітацію і корекцію поведінки;
- проведення роз'яснювальної роботи;
- проектування, виготовлення, оформлення атрибутики організаційно-виховних заходів, організація і здійснення діяльності об'єднань новаторів-раціоналізаторів, тощо.

7. Висновки

Згідно з окресленими завданнями дослідження щодо визначення сутності, структури та змісту кар'єрної компетентності, на основі студіювання нормативно-законодавчого підґрунтя, відповідних наукових розвідок і результатів власної дослідно-експериментальної роботи доведено, що:

1. Сутність кар'єрної компетентності майбутнього інженера-механіка слід розглядати як інтегративну якість особистості, яка характеризується його прагненням, готовністю і здатністю до професійної самореалізації у процесі вдосконалення машин та механізмів і зростанні ефективності виробництва, що супроводжується рефлексивним баченням себе, адекватною самооцінкою і визначає цілеспрямований процес і результат розвитку професійної кар'єри.

2. Структура кар'єрної компетентності майбутнього інженера-механіка представлена в сукупності мотиваційно-ціннісного, когнітивно-процесуального, суб'єктно-діяльнісного, рефлексивно-оцінного компонентів.

3. Зміст розвитку кар'єрної компетентності охоплює актуалізацію потреби у кар'єрному розвитку, формування уявлень про кар'єру і відповідних

ціннісних орієнтацій, які порівняно із стандартним засвоєнням знань, вмінь і навичок значно ефективніше впливають на мотивацію та інтерес студентів до

оволодіння професією, дозволяють активізувати навчальну діяльність, зумовлюють прагнення до самопізнання і професійного саморозвитку.

Література

1. Могилёвкін, Е. А. Карьерный рост: диагностика, технологии, тренинг [Текст]: монография / Е. А. Могилёвкін. – СПб.: Речь, 2007. – 336 с.
2. Орлов, В. Ф. Проблеми проектування професійної кар'єри майбутнього дизайнера [Текст]: зб. наук. пр. / В. Ф. Орлов, О. О. Фурса // Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент. Серія: Педагогічні науки. – 2015. – № 10. – С. 5–16.
3. Садон, Е. В. Профессиональные компетенции как фактор становления профессиональной карьеры будущего специалиста [Текст]: автореф. дис. ... канд. психол. наук / Е. В. Садон. – Владивосток, 2009. – 38 с.
4. Сурыкова, М. В. Уявлення про професійну кар'єру майбутніх інженерів-металургів [Електронний ресурс] / М. Сурыкова // Metal Journal. – 2013. – № 31 (10). – Режим доступу: <http://www.metaljournal.com.ua/professional-career-of-metallurgic-engineer>
5. Янченко, И. В. Модель формирования карьерной компетентности студентов в профессиональном образовании [Текст] / И. В. Янченко // Фундаментальные исследования. – 2013. – № 10. – С. 437–441.
6. Бажин, А. С. Карьера и профессиональные компетенции специалистов [Текст] / А. С. Бажин // Высшее образование сегодня. – 2007. – № 9. – С. 37–39.
7. Канівець, Т. М. Мотиваційний компонент психологічної готовності студентів вищих навчальних закладів до здійснення майбутньої професійної кар'єри: зміст, структура, рівень розвитку [Текст]: зб. наук. пр. / Т. М. Канівець, Л. М. Карамушка // Актуальні проблеми психології. Т. 1: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. – 2012. – № 34. – С. 264–272.
8. Карамушка, Л. М. Когнітивний компонент психологічної готовності студентів вищих навчальних закладів до здійснення майбутньої професійної кар'єри: рівень та чинники розвитку [Текст] / Л. М. Карамушка, Т. М. Канівець // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2012. – № 4. – С. 3–13.
9. Манько, В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін [Текст]: зб. наук. пр. / В. М. Манько // Соціалізація особистості. – 2000. – № 2. – С. 153–161.
10. Щербак, О. І. Професійно-педагогічна освіта: теорія і практика. Ч. 1 [Текст]: монографія / О. І. Щербак; ред. Н. Г. Ничкало. – К.: Наук. світ, 2010. – 279 с.
11. Національна рамка кваліфікацій: додаток до постанови Каб. Міністрів України від 23 листоп. 2011 р. № 1341 [Текст]. – Вища школа. – 2012. – № 3. – С. 104–111.
12. Про вищу освіту [Текст]. – Верховна Рада України, 2014. – № 1556-VII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
13. Равен, Дж. Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация [Текст] / Дж. Равен. – М.: Когито-Центр, 2002. – 396 с.
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / ред. В. Т. Бусел. – Ірпінь: Перун, 2005. – 1728 с.
15. Зимняя, И. А. Ключевые компетентности – новая парадигма результата образования [Текст] / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 35–42.
16. Маркова, А. К. Психология профессионализма [Текст] / А. К. Маркова. – М.: Мысль, 1996. – 308 с.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Орлов В. Ф.
Дата надходження рукопису 03.05.2017*

Клименко Марина Миколаївна, викладач, кафедра філософії і педагогіки, Національний транспортний університет, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1, м. Київ, Україна, 01010
E-mail: kiselmari84@gmail.com